

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Український державний університет
науки і технологій**

Кафедра «Управління фінансами, облікової
аналітики та моніторингу бізнесу»

ГРОШІ ТА КРЕДИТ

Навчально-методичні рекомендації
та індивідуальні завдання до виконання контрольної роботи

Електронне видання

ДНІПРО
2024

Упорядники:
О. В. Божанова

Електронне видання

Схвалено Групою забезпечення якості освітньої програми
072.1.01.23 «Фінансові технології в бізнесі»
Протокол № 10 від 06.06.2024

Г 89 Гроші та кредит : навчально-методичні рекомендації та індивідуальні завдання до виконання контрольної роботи / упоряд. О. В. Божанова ; Укр. держ. ун-т науки і технологій. – Електрон. вид. – Дніпро : УДУНТ, 2024. – 26 с.

Навчально-методичні рекомендації призначені для використання студентами безвідривної форми навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» під час виконання контрольних робіт з дисципліни «Гроші та кредит».

Навчально-методичні рекомендації містять теоретичні питання, задачі для самостійного розв'язання, інструкції до виконання та оформлення контрольної роботи.

Іл. 0. Табл. 4. Бібліогр.: 20 назв.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1 ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ.....	6
2 ПРОГРАМА І МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	6
3 КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ	11
3.1 Загальні положення.....	11
3.2 Завдання та методичні вказівки до виконання контрольної роботи.	11
4 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	17
4.1 Основна література	17
4.2 Нормативна література	17
4.3 Інформаційні ресурси	18
ДОДАТОК.....	19

ПЕРЕДМОВА

Сучасне життя не можливо уявити без існування грошей, які займають ключове питання у формуванні та реалізації економічних процесів. Сучасні умови функціонування економічної системи країни потребує прийняття управлінських рішень своєчасних та ефективних у сфері макроекономічних відносин.

Наукове розуміння проблем грошей, грошового обігу, кредитних відносин є необхідною складовою становлення професійних економічних знань студентів. У зв'язку з цим вивчення дисципліни «Гроші та кредит» є необхідною умовою підготовки висококваліфікованих бакалаврів за спеціальністю 072 – фінанси, банківська справа та страхування.

Мета навчальної дисципліни «Гроші та кредит» - формування знань з теорії грошей і кредиту, засвоєння закономірностей механізму функціонування грошового ринку як теоретичної основи державної монетарної політики, розвитку фінансової системи, банківської системи, страхового ринку та фінансових технологій в бізнесі.

Завданнями навчальної дисципліни є з'ясування сутності, функцій та ролі грошей і кредиту; механізму функціонування грошової системи в ринковій економіці; закономірностей функціонування валютного ринку, валютної системи і грошового ринку; ролі, специфіки та практики використання грошово-кредитної політики центрального банку; напрямів діяльності банків та небанківських фінансово-кредитних установ щодо грошово-кредитного обслуговування як діяльності суб'єктів господарювання так і фізичних осіб країни.

Навчальна дисципліна «Гроші та кредит» тісно поєднана з такими навчальними дисциплінами, як сучасна політична економія, мікроекономіка, макроекономіка, фінанси, фінанси територіальних громад, податкова система, бюджетна система, страхування.

Вивчення дисципліни спрямоване на формування у бакалаврів наступних компетентностей:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК05. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

За результатами навчання здобувачі освіти зможуть:

- розуміти сутність та функції грошей, форми та види кредитів, структуру грошової та кредитної системи;
- проводити дослідження грошового ринку, банківської та парабанківської системи;
- оцінювати динаміку валютного курсу та її вплив на економіку;
- розуміти сутність грошових потоків, значення грошового обороту та грошової маси;
- оцінювати склад та роль грошового ринку, функціонування грошової системи;
- виявляти загрози інфляції та потреби проведення грошових реформ;
- визначати вплив грошей на розвиток ринкових відносин та діяльність суб'єктів господарювання;
- оцінювати ефективність фінансових посередників у реалізації грошово-кредитних відносин;
- обирати найбільш доцільні форми та види кредиту для суб'єктів господарювання;
- розрізняти та обирати найбільш доцільні способи нарахування процентів;
- розрізняти сфери і напрями діяльності центрального банку, інструменти монетарної політики;
- робити висновки щодо дієвості монетарної політики;
- виявляти вплив міжнародних фінансових інститутів на економіку країни та фінансову стабільність.

1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Відповідно до навчального плану дисципліну «Гроші та кредит» вивчають студенти спеціальності 072 – фінанси, банківська справа та страхування ОПП «Фінансові технології в бізнесі».

Підставою успішного оволодіння дисципліною є самостійна робота над підручниками і навчальними посібниками. Самостійну роботу варто вести систематично, за визначеним планом, складеним самим студентом.

Вивчати теми рекомендується в такій послідовності:

- 1) ознайомлення зі змістом теми за програмою;
- 2) уважне читання відповідної глави підручника;
- 3) конспектування досліджуваного матеріалу;
- 4) виконання контрольної роботи.

Дисципліна «Гроші та кредит» для студентів спеціальності 072 - «Фінанси, банківська справа та страхування» (бакалаврський рівень) вивчається протягом одного семестру, що потребує від студента виконання однієї контрольної роботи. В п. 3 наведено завдання для контрольної роботи.

2. ПОГРАМА І МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст дисципліни, що викладається в наступних темах:

Сутність, походження та функції грошей

Походження грошей. Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей. Поява грошей як об'єктивний наслідок розвитку товарного виробництва та обміну. Роль держави у створенні грошей. Суть грошей. Гроші як загальний еквівалент і абсолютно ліквідний актив. Гроші як особливий товар, мінова і споживча вартість грошей як товару. Гроші як гроші й гроші як капітал. Зв'язок грошей з іншими економічними категоріями. Форми грошей та їх еволюція. Натурально-речові форми грошей, причини та механізм їх еволюції від звичайних товарів першої необхідності до благородних металів. Причини та механізм демонетизації золота. Ідеальні форми грошей та їх кредитна природа. Еволюція

кредитних грошей. Різновиди сучасних кредитних грошей. Роль держави в утвердженні кредитних зобов'язань у якості грошей. Вартість грошей. Специфічний характер вартості грошей. Купівельна спроможність як вираження вартості грошей при різних їх формах. Вартість грошей і час. Вплив зміни вартості грошей на економічні процеси. Ціна грошей як капіталу: альтернативна вартість зберігання грошей та процент. Функції грошей. Поняття функції грошей та їх еволюція, функція міри вартості, її суть і сфера використання. Масштаб цін. Ідеальний характер міри вартості. Ціна як грошове вираження вартості товарів. Функція засобу обігу, її суть і сфера використання. Функція засобу платежу, її суть і відмінність від функції засобу обігу. Сфера використання. Функція засобу нагромадження, її суть і сфера використання. Вплив часу на функцію засобу нагромадження. Світові гроші. Еволюція золота як світових грошей. Роль грошей у ринковій економіці.

Роль грошей в ринковій економіці

Гроші як форма вияву суспільних відносин. Роль грошей у ринковій економіці. Якісний і кількісний аспекти впливу грошей на економічні і соціальні процеси. Основні напрями використання грошей у трансформаційній економіці. Основні вимоги ринку до сучасних грошей.

Теорії грошей

Класична кількісна теорія грошей, її основні постулати. Економічні причини появи кількісного підходу до вивчення ролі грошей. Еволюція постулатів кількісної теорії. Неокласичний варіант розвитку кількісної теорії грошей. «Транзакційний варіант» І.Фішера. «Кембриджська версія» кількісної теорії. Внесок Д.Кейнса у розвиток кількісної теорії грошей. Неминучість інфляційних наслідків реалізації кейнсіанських концепцій. Сучасний монетаризм як напрямок кількісної теорії. Особливості монетаристських трактувань ролі держави в регулюванні економіки. Внесок М.Фрідмена в розробку монетарної політики на основі неокласичного варіанта кількісної теорії. Зближення позицій монетаристів та неокейнсіанців у їхніх поглядах на грошово-кредитну політику у сучасних умовах. Кейнсіансько-неокласичний синтез. Грошово-кредитна політика України у світлі сучасних теорій.

Грошовий обіг і грошова маса

Поняття грошового обороту як процесу руху грошей. Основні суб'єкти грошового обороту. Характеристика основних видів грошових потоків. Структура грошового обороту. Маса грошей, що обслуговує грошовий обіг, її склад та фактори, що визначають її зміну. Грошові агрегати. Швидкість обігу грошей: поняття, фактори, що визначають швидкість обігу, вплив її на масу та сталість грошей. Первинна емісія центрального банку. Вторинна емісія депозитних грошей комерційних банків. Грошовий мультиплікатор. Центральний банк як орган державного регулювання грошової сфери. Методи регулювання: методи прямого впливу і методи опосередкованого впливу. Грошово-кредитна політика центрального банку. Інструменти грошово-кредитного регулювання. Фіскально-бюджетна й грошово-кредитна політика в системі державного регулювання ринкової економіки.

Грошові системи

Суть грошової системи, її призначення та місце в економічній системі країни. Елементи грошової системи. Основні типи грошових систем, їх еволюція. Системи металевого й кредитного обігу. Державне регулювання грошової сфери як головне призначення грошової системи. Центральний банк як орган державного регулювання грошової сфери. Методи регулювання: методи прямого впливу і методи опосередкованого впливу. Грошово-кредитна політика центрального банку — суть, типи, стратегічні цілі, проміжні та тактичні завдання. Інструменти грошово-кредитного регулювання. Фіскально-бюджетна й грошово-кредитна політика в системі державного регулювання ринкової економіки. «Сеньйораж» і монетизація бюджетного дефіциту.

Інфляція та грошові реформи

Інфляція: суть, форми вияву, причини та наслідки. Вплив інфляції на виробництво, зайнятість та життєвий рівень. Інфляція у системі державного регулювання грошової сфери. Особливості інфляційного процесу в Україні. Грошові реформи: поняття, цілі та види грошових реформ. Грошові реформи: поняття, цілі та

види грошових реформ. Стабілізація грошей як основна ціль реформи. Особливості проведення грошової реформи в Україні.

Грошовий ринок

Суть грошового ринку. Гроші як об'єкт купівлі - продажу. Особливості вияву на грошовому ринку основних ринкових ознак: попиту, пропозиції, ціни. Інституційна модель грошового ринку. Канали прямого й опосередкованого фінансування. Суб'єкти грошового ринку. Банки й небанківські фінансово-кредитні структури як суб'єкти грошового ринку. Економічна структура грошового ринку. Ринок грошей і ринок капіталів. Ринок цінних паперів та валютний ринок як складові грошового ринку. Заощадження та інвестиції в механізмі грошового ринку.

Механізм формування пропозиції грошей та грошово-кредитна політика

Попит на гроші. Суть та форми вияву попиту на гроші. Фактори, що визначають зміну попиту на гроші. Пропозиція грошей. Суть та механізм формування пропозиції грошей. Фактори, що визначають зміну пропозиції грошей. Графічна модель грошового ринку.

Рівновага на грошовому ринку та процент. Фактори, що визначають рівновагу грошового ринку

Сутність і функції кредиту

Необхідність кредиту. Загальні передумови формування кредитних відносин. Суть кредиту. Кредит як форма руху вартості на поворотній основі. Еволюція кредиту в міру розвитку суспільного виробництва. Кредит як форма суспільних відносин. Позичковий капітал та кредит. Зв'язок кредиту з іншими економічними категоріями. Економічна основа, стадії та закономірності руху кредиту. Об'єкти та суб'єкти кредитних відносин. Поняття функцій кредиту та їх класифікація. Характеристика окремих функцій кредиту. Основні напрямки вияву ролі кредиту в ринковій економіці.

Форми, види і роль кредиту

Форми та види кредиту. Критерії класифікації кредиту. Форми кредиту, переваги й недоліки кожної з форм. Види кредиту. Характеристика окремих видів кредиту: банківського, державного, комерційного, міжнародного, споживчого. Банківський кредит як переважний вид кредиту. Принципи банківського кредитування. Роль кредиту в розвитку економіки. Розвиток кредитних відносин в Україні в трансформаційний період.

Банківська система та її структура

Поняття банківської системи. Основи організації банківської системи (принципи побудови, цілі, механізм функціонування). Функції банківської системи. Становлення та розвиток банківської системи України. Стійкість банківської системи та механізм її забезпечення. Небанківські фінансово-кредитні інститути. Міжбанківські об'єднання

Центральний банк, його роль в економіці.

Центральні банки, їх походження та організація діяльності. Призначення центральних банків в економіці, їх функції та операції. Створення, становлення й розвиток Національного банку України. Важливість політичної та економічної незалежності центральних банків. Банківський нагляд і контроль

Міжнародні валютно-кредитні установи та їх співробітництво з Україною

Призначення, форми та функції міжнародних валютно-кредитних установ. Загальносвітові організації. Міжнародний валютний фонд, Світовий банк. Банк міжнародних розрахунків. Європейські організації. Європейський банк реконструкції та розвитку. Європейський інвестиційний банк. Європейський валютний союз та його фінансово-кредитні установи. Участь України в міжнародних фінансових організаціях. Діяльність міжнародних валютно-кредитних організацій в Україні

Валютний ринок і валютні системи

Валютний ринок: суть та основи функціонування. Об'єкти та суб'єкти валютного ринку. Біржова та позабіржова торгівля валютою. Основні види валютних операцій. Фактори, що впливають на кон'юнктуру валютного ринку. Валютне регулювання: суть і необхідність. Механізм регулювання валютного курсу: девальвація, ревальвація, валютна інтервенція. Регламентація статусу валюти та порядку здійснення операцій з нею. Золотовалютні запаси в системі валютного регулювання. Валютні системи: поняття, структура, призначення. Види валютних систем: національні, регіональні, світові. Розвиток валютної системи України. Європейська валютна система. Еволюція світової валютної системи. Характеристика сучасної світової валютної системи.

Фінансові кризи та їх вплив на фінансову безпеку країни

Фінансова криза. Причини та наслідки. Світові фінансові кризи. Фінансова криза в Україні 1998 року, 2008 року, 2014 року, 2020 року.

По кожній темі дисципліни студент має опрацювати всі перераховані всі у програмі лекційного курсу питання, використовуючи основну, а при необхідності й додаткову літературу.

3 КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

3.1 Загальні положення

Контрольна робота студента з дисципліни «Гроші та кредит» містить два основних розділи:

- теоретичний розділ, в якому розкривається сутність запропонованого теоретичного питання;
- практичний розділ, в якому студент проводить розрахунки десяти типових задач.

3.2 Завдання і методичні вказівки до виконання контрольної роботи

Нижче наводяться теоретичні питання та практичні задачі, які повинні бути висвітлені в процесі виконання контрольної роботи. Задачі

формулюються інваріантно стосовно числових даних, що в них використовуються. Метод визначення вихідних даних для власного варіанта студента наведено в умові кожного завдання.

Приклади розв'язання задач наведені у додатку А.

Теоретичні питання

Студент обирає варіант, який відповідає двом останнім цифрам його залікової книжки.

1. Походження грошей. Роль держави у творенні грошей.
2. Сутність грошей.
3. Форми грошей та їх еволюція.
4. Вартість грошей. Гроші як гроші і гроші як капітал.
5. Функції грошей.
6. Якісні властивості грошей.
7. Походження кредитних грошей та їх форми.
8. Операції банку з векселем.
9. Банкнота.
10. Чек.
11. Кредитні картки.
12. Грошовий обіг і його структура.
13. Загальна схема грошового обігу і грошові потоки.
14. Безготівкові грошові розрахунки.
15. Готівкові грошові розрахунки.
16. Грошова маса та її структура. Закон грошового обігу.
17. Суть грошового ринку.
18. Попит на гроші та його загальна характеристика.
19. Пропозиція грошей і механізм її формування.
20. Рівновага на грошовому ринку.
21. Механізм зміни маси грошей в обороті. Грошово-кредитний мультиплікатор.
22. Поняття й типи грошових систем. Металева грошова система.
23. Види металевих грошових систем.

24. Паперові грошові системи.
25. Створення грошової системи України.
26. Сутність і причини інфляції.
27. Соціально-економічні наслідки інфляції.
28. Інфляція в Україні та її особливості.
29. Грошові реформи.
30. Антиінфляційне регулювання.
31. Поняття валюти. Валютний курс і способи його визначення.
32. Валютний ринок та валютні операції.
33. Міжнародні валютні системи. Поняття та історія становлення.
34. Валютне регулювання. Валютна політика НБУ.
35. Металева і номіналістична теорії грошей.
36. Класична кількісна теорія грошей.
37. Неокласичний варіант розвитку кількісної теорії.
38. Монетаризм як сучасний напрямок розвитку кількісної теорії.
39. Сутність кредиту. Позичковий капітал і позичковий відсоток.
40. Функції та форми кредиту.
41. Поняття кредитної системи та її побудова.
42. Сутність і основні функції небанківських кредитних установ.
43. Інвестиційні компанії і фонди.
44. Довірчі товариства як форма небанківських кредитних інститутів.
45. Пенсійні фонди.
46. Кредитні спілки у системі пара банків.
47. Страхові компанії та ломбарди.
48. Походження центральних банків.
49. Функції центрального банку.
50. Грошово-кредитна політика Національного банку України.
51. Основні організації діяльності банківської установи.
52. Ресурси банківської установи.
53. Організація і форми банківського кредитування.
54. Контроль і регулювання діяльності банківської установи з боку центрального банку.

55. Світовий ринок позичкового капіталу і його структура.
56. Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Європейський банк реконструкції і розвитку.
57. Україна і її співпраця з міжнародними валютно-кредитними установами.
58. Загальна характеристика міжнародних валютно-кредитних установ.
59. Всесвітні валютно-кредитні установи.
60. Регіональні валютно-кредитні установи.

Практичні задачі

Задача 1. Обсяг ВВП у звітному році становив $201,9 * 1,00NN$ млрд гривень (PQ). На початку року в обороті перебувало (Агрегат M3) $21,9 * 1,00NN$ млрд грн і на кінець року – $31,9 * 1,00NN$ млрд гривень. Визначити швидкість обігу гривні та тривалість одного обороту.

Задача 2. Визначити необхідну масу грошей для обігу даного регіону на наступний рік, якщо відомо, що сума цін товарів, які реалізуються в базовому році, становить $9 * 1,00NN$ млрд грн, сума цін товарів і послуг в кредит – $0,6 * 1,00NN$ млрд грн. Загальна сума платежів, строки сплати яких настали, – $0,41 * 1,00NN$ млрд грн, сума платежів, які взаємно погашаються, складає $1,84 * 1,00NN$ млрд грн. Передбачається, що за цей період гривня зробить в середньому $6,51 * 1,00NN$ обертів, сума цін товарів подвоїться, сума продажів в кредит, платежів, які взаємно погашаються, і платежів, термін сплати яких настав, не зміниться.

Задача 3. Визначити фактичний рівень мультиплікації грошей (mm), що склався в регіоні за звітний рік, якщо маса готівкових грошей в обороті поза банками (M0) складає $1,15 * 1,00NN$ млрд грн, сума резервів комерційних банків на кореспондентських рахунках в центральному банку та в касах банків (R) – $0,19 * 1,00NN$ млрд грн, маса грошей в депозитах комерційних банків (Д) – $0,49 * 1,00NN$ млрд грн. Зробити висновок.

Задача 4. Визначити попит на гроші держави в плановому періоді, якщо відомо, що трансакційний залишок грошей у базовому періоді складає 290 млрд грн, залишок завбачливості – $58,0 * 1,00NN$ млрд грн, спекулятивний залишок – $125,0 * 1,00NN$ млрд грн. Передбачається, що в плановому періоді трансакційний залишок зросте на 4,5%, спекулятивний залишок – на 7,7%, залишок завбачливості – на 1,9%.

Задача 5. Визначити рівень пропозиції грошей, якщо відомо, що грошова база суспільства (сума готівки поза банками, сума готівки в касах банків та сума грошових ресурсів комерційних банків в Центральному банку) становить $78 * 1,00NN$ млрд грн, коефіцієнт грошово-кредитного мультиплікатора – 14,1. Відповісти на запитання: «Які фактори впливають на рівень грошово-кредитної мультиплікації?»

Задача 6. Визначити коефіцієнт грошово-кредитної мультиплікації (ГКМ) та приріст грошової маси внаслідок мультиплікації, якщо відомо, що норма обов'язкового резервування Національного Банку України (НБУ) становить 8%, а початкова сума, що спричинила приріст резервів та викликала мультиплікацію, дорівнює $1,5 * 1,00NN$ млрд гривень. Як впливає процес грошово-кредитної мультиплікації на величину грошової маси, що перебуває в обігу?

Задача 7. Визначити грошові агрегати $M1$, $M2$ та $M3$, якщо відомо, що: готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями складають $225,23 * 1,00NN$ млрд грн; переказні депозити в національній валюті – $144,92 * 1,00NN$ млрд грн; переказні депозити в іноземній валюті – $55,05 * 1,00NN$ млрд грн; інші депозити – $428,97 * 1,00NN$ млрд грн; цінні папери, крім акцій, – $2,53 * 1,00NN$ млрд грн.

Задача 8. Вексель вартістю $50 * 1,00NN$ тис.дол. США прийнято комерційним банком до обліку. Строк погашення векселя – 12 місяців від дати взяття на облік банківською установою. Банк здійснив облік векселя за 10 місяців до строку його погашення. Дисконтна ставка 5% річних. Визначити величину дисконту (дохід банку), та суму, яку отримає векселедавець.

Задача 9. Відомо, що природній рівень безробіття для даної країни становить 6%. У поточному році фактичний рівень безробіття становив 10%, а у наступному прогнозується його збільшення до 14%. ВВП минулого року становив $286 * 1,00NN$ млрд. грн. і падає внаслідок зростання безробіття. Визначити прогнозоване падіння обсягів ВВП у поточному та прогнозному роках в абсолютному та відносному вимірі.

Задача 10. На валютному ринку на визначену дату склалися такі обмінні курси окремих валют до долара США:

Обмінні курси окремих валют до долара США

Іноземна валюта	Позначення	Пряме котирування	Непряме котирування
Євро	EUR		0,734* 1,00NN
Британський фунт стерлінгів	GBP	1,59* 1,00NN	
Японська ієна	JPY	0,013* 1,00NN	
Шведська крона	SEK		6,67* 1,00NN
Швейцарський франк	CHF		0,96* 1,00NN
Єгипетський фунт	EGP	0,167* 1,00NN	
Бразильський реал	BRL	0,578* 1,00NN	
Сінгапурський долар	SGD	0,775* 1,00NN	
Угорський форинт	HUF		227,49* 1,00NN
Ріал Саудівської Аравії	SAR		3,75* 1,00NN
Норвезька крона	NOK		5,68* 1,00NN
Українська гривня	UAH		7,98* 1,00NN

Необхідно:

- 1) заповнити порожні клітинки таблиці.
- 2) визначити методом крос-курсу такі валютні курси: EUR/GBP; SGD / CHF; NOK /SAR; EGP/ UAH; SEK/ NOK.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

4.1. Основна література

1. Гроші та кредит : навч. посіб. / С. П. Стеценко та ін. ; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. Київ : КНУБА, 2024. 227 с.
2. Гроші та кредит : навч. посіб. / І. Шевчук та ін. Харків : Іванченко І. С., 2018. Ч. 1. 271 с.
3. Гроші та кредит : навч. посіб. / І. Шевчук та ін. Харків : Іванченко І.С., 2019. Ч. 2. 186 с.
4. Гроші та кредит. Практикум : навч. посіб. / уклад.: Ю. О. Єрешко, М. М. Дученко, І. М. Крейдич. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 52 с.
5. Гроші та кредит : підручник / О. В. Дзюблюк та ін. ; за заг. ред. О. В. Дзюблюк. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 892 с.
6. Дученко М. М., Єрешко Ю. О., Шевчук О. А. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Гроші та кредит» : навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 108 с.
7. Іванчук Н. В. Гроші і кредит : навч. посіб. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 332 с.
8. Світлична В. Ю. Гроші і кредит : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекет, 2020. 191 с.
9. Суздалева О. С. Гроші та кредит : навч. посіб. Київ : МДУ, 2024. 169 с.
10. Фінанси, гроші та кредит : навч. посіб. / М. П. Політило та ін. Львів : Новий Світ-2000, 2022. 234 с.
11. Чубка О. М., Скоропад І. С. Фінанси, гроші та кредит: практикум. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2024. 168 с.
12. Щетинін А. І. Гроші та кредит : навч. посіб. Дніпро : Ун-т мит. справи та фінансів, 2019. 163 с.

4.2. Нормативна література

1. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

2. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III : станом на 8 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

3. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV : станом на 8 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

4. Про грошову реформу в Україні : Указ Президента України від 25.08.1996 № 762/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/762/96#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

5. Про затвердження Змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Нац. банку України від 29.12.2021 № 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0158500-21#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

4.3. Інформаційні ресурси

1. Міністерство Фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/> (дата звернення: 28.10.2024).

2. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 28.10.2024).

3. Державний комітет статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 28.10.2024).

ДОДАТОК А

ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАДАЧ

Задача 1. Обсяг ВВП у звітному році становив 201,9 млрд гривень (PQ). На початку року в обороті перебувало (Агрегат М3) 21,9 млрд грн і на кінець року – 31,9 млрд гривень. Визначити швидкість обігу гривні та тривалість одного обороту.

Розв'язання:

Для вирішення поставленої задачі необхідно використати «рівняння обміну»

I. Фішера:

$$MV = PQ, \quad (1)$$

де М – маса грошей в обороті;

V – швидкість обігу грошей;

PQ – обсяг ВВП, отриманий як добуток цін на кількість проданих товарів.

1. Середній обсяг ВВП у звітному періоді = $(21,9+31,9):2 = 26,9$ млрд. грн
2. Середній показник швидкості обороту гривні = $201,9:26,9 = 7,05$ оборта
3. Середня тривалість одного обороту гривні = $360:7,05 = 51,06$ дня.

Відповідь: середня швидкість обороту гривні у звітному році дорівнювала 7,05 оборта, а середня тривалість одного обороту гривні – 51,06 дня.

Задача 2. Визначити необхідну масу грошей для обігу даного регіону на наступний рік, якщо відомо, що сума цін товарів, які реалізуються в базовому році, становить 9 млрд грн, сума цін товарів і послуг в кредит – 0,6 млрд грн. Загальна сума платежів, строки сплати яких настали, – 0,41 млрд грн, сума платежів, які взаємно погашаються, складає 1,84 млрд грн. Передбачається, що за цей період гривня зробить в середньому 6,51 обертів, сума цін товарів подвоїться, сума продажів в кредит, платежів, які взаємно погашаються, і платежів, термін сплати яких настав, не зміниться.

Розв'язання:

Розрахунок необхідної для обігу маси грошей здійснюється за формулою:

$$M_n = (\sum PQ - \sum K + \sum ПН - \sum ВП) : V, \quad (2)$$

де M_n – кількість грошей, що необхідні для обігу;

$\sum PQ$ – сума цін товарів, що реалізуються;

$\sum K$ – сума товарів і послуг, наданих в кредит;

$\sum ПН$ – сума платежів, строк оплати яких настав;

$\sum ВП$ – сума платежів, які взаємно погашаються;

V – швидкість руху грошової одиниці.

Необхідна маса грошей для обігу даного регіону на наступний рік:

$$M_n = (9 \cdot 2 - 0,6 + 0,41 - 1,84) : 6,51 = 2,45 \text{ млрд грн.}$$

Відповідь: необхідна маса грошей для обігу даного регіону на наступний рік складає 2,45 млрд грн.

Задача 3. Визначити фактичний рівень мультиплікації грошей (m), що склався в регіоні за звітний рік, якщо маса готівкових грошей в обороті поза банками (M_0) складає 1,15 млрд грн, сума резервів комерційних банків на кореспондентських рахунках в центральному банку та в касах банків (R) – 0,19 млрд грн, маса грошей в депозитах комерційних банків (D) – 0,49 млрд грн. Зробити висновок.

Розв'язання:

Для розв'язання задачі використаємо формулу

$$M_m = (M_0 + D) : (M_0 + R) \quad (3)$$

Підставивши цифрові значення у наведену формулу, знаходимо величину коефіцієнта мультиплікації $M_m = (1,15 + 0,49) : (1,15 + 0,19) = 1,22$

Відповідь: величина коефіцієнта мультиплікації складає 1,22. Такий показник важливо врахувати поряд із коефіцієнтом грошово - кредитної мультиплікації при прогнозуванні грошової маси в обороті.

Задача 4. Визначити попит на гроші держави в плановому періоді, якщо відомо, що трансакційний залишок грошей у базовому періоді складає 290 млрд грн, залишок завбачливості – 58,0 млрд грн, спекулятивний залишок – 125,0 млрд грн. Передбачається, що в плановому періоді трансакційний залишок зросте на 4,5%, спекулятивний залишок – на 7,7%, залишок завбачливості – на 1,9%

Розв'язання:

Визначення попиту на гроші здійснюється за формулою:

$$M_{ol} = T_{zal} + Z_{zal} + C_{zal}, \quad (4)$$

де M_{ol} – величина попиту на гроші;

T_{zal} – трансакційний залишок;

Z_{zal} – залишок завбачливості;

C_{zal} – спекулятивний залишок.

1. Трансакційний залишок = $290 * 1,045 = 303,05$ млрд грн.
2. Залишок завбачливості = $58,0 * 1,019 = 59,102$ млрд грн.
3. Спекулятивний залишок = $125,0 * 1,077 = 134,625$ млрд грн.
4. В цілому величина попиту на гроші дорівнюватиме $303,05 + 59,102 + 134,625 = 496,777$ млрд грн.

Задача 5. Визначити рівень пропозиції грошей, якщо відомо, що грошова база суспільства (сума готівки поза банками, сума готівки в касах банків та сума грошових ресурсів комерційних банків в Центральному банку) становить 78 млрд грн, коефіцієнт грошово-кредитного мультиплікатора – 14,1. Відповісти на запитання: «Які фактори впливають на рівень грошово-кредитної мультиплікації?»

Розв’язання:

Обсяг пропозиції грошей у випадку, коли відома грошова база суспільства і рівень грошово-кредитної мультиплікації, вираховують за формулою

$$MS = m * M_b, \quad (5)$$

де MS – пропозиція грошей у вигляді готівки поза банками та депозитів на поточних рахунках;

m – коефіцієнт грошово-кредитної мультиплікації;

M_b – грошова база суспільства.

Обсяг пропозиції грошей:

$$MS = 78 * 14,1 = 1099,8 \text{ млрд грн.}$$

Відповідь: обсяг пропозиції грошей складає 1099,8 млрд грн. На рівень грошово-кредитної мультиплікації впливають такі фактори: величина грошової бази суспільства, питома вага готівкових грошей, величина попиту на гроші.

Задача 6. Визначити коефіцієнт грошово-кредитної мультиплікації (ГКМ) та приріст грошової маси внаслідок мультиплікації, якщо відомо, що норма обов'язкового резервування Національного Банку України (НБУ) становить 8%, а початкова сума, що спричинила приріст резервів та викликала мультиплікацію, дорівнює 1,5 млрд гривень. Як впливає процес грошово-кредитної мультиплікації на величину грошової маси, що перебуває в обігу?

Розв'язання:

Для визначення приросту грошової маси та коефіцієнта грошово-кредитної мультиплікації використовується формула:

$$\text{ДМ} = R * 1/z * 100, \quad (6)$$

де ДМ – приріст грошової маси в результаті мультиплікації;

R – база мультиплікації (початкова сума, що спричинила приріст резервів та мультиплікацію);

K – коефіцієнт мультиплікатора, визначається шляхом ділення одиниці на норму обов'язкових резервів НБУ;

z – норма обов'язкових резервів НБУ.

Приріст грошової маси в результаті мультиплікації:

$$\text{ДМ} = 1,5 * 1/8 * 100 = 1,5 * 0,125 * 100 = 18,75 \text{ млрд грн.}$$

Висновки: грошово-кредитна мультиплікація – це процес примноження депозитів у банківській системі, що виникає при кредитуванні банками своїх клієнтів, та інших коштів, що надійшли в банківські установи ззовні, (без готівки). В наведеному прикладі в результаті ГКМ грошова маса в обігу зросла в 12,5 раза.

Задача 7. Визначити грошові агрегати M1, M2 та M3, якщо відомо, що: готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями складають 225,23 млрд грн; переказні депозити в національній валюті – 144,92 млрд грн; переказні депозити в іноземній валюті – 55,05 млрд грн; інші депозити – 428,97 млрд грн; цінні папери, крім акцій, – 2,53 млрд грн.

Розв'язання:

$$M0 = \text{готівкові гроші поза депозитними корпораціями} = 225,23 \text{ млрд грн.}$$

$M1 = M0 + \text{переказні депозити в національній валюті} = 225,23 + 144,92 = 370,15$ млрд грн.

$M2 = M1 + \text{переказні депозити в іноземній валюті} + \text{інші депозити} = 370,15 + 55,05 + 428,97 = 854,17$ млрд грн.

$M3 = M2 + \text{цінні папери, крім акцій} = 854,17 + 2,53 = 856,7$ млрд грн.

Задача 8. Вексель вартістю 50 тис.дол. США прийнято комерційним банком до обліку. Строк погашення векселя – 12 місяців від дати взяття на облік банківською установою. Банк здійснив облік векселя за 10 місяців до строку його погашення. Дисконтна ставка 5% річних. Визначити величину дисконту (дохід банку), та суму, яку отримає векселедавець.

Розв’язання:

1. Визначення кількості днів (місяців) скорочення терміну погашення

$12 - 10 = 2$ місяці, або 60 днів.

2. Визначення величини дисконту(сума доходу банку):

$S = 50 \times 0,05 \times 60 / 360 \times 100 = 416,7$ дол. США

3. Визначення суми повернення векселедавцю: $50,0 - 0,4167 = 49,5833$ дол. США.

Відповідь. Величина дисконту складає 416,67 дол. США. Векселедавець отримує 49,5833 дол. США.

Задача 9. Відомо, що природній рівень безробіття для даної країни становить 6%. У поточному році фактичний рівень безробіття становив 10%, а у наступному прогнозується його збільшення до 14%. ВВП минулого року становив 286 млрд. грн. і падає внаслідок зростання безробіття. Визначити прогнозоване падіння обсягів ВВП у поточному та прогнозному роках в абсолютному та відносному вимірі.

Розв’язання:

Згідно з законом Оукена, перевищення фактичного рівня безробіття над природнім на 1% призводить до падіння ВВП на 2,5%.

В поточному році падіння ВВП становитиме:

$(10\% - 6\%) * 2,5\% * 286 = 28,6$ (млрд.. грн.), або на 10%.

В прогнозному році падіння ВВП прогнозується на рівні:

$(14\% - 6\%) * 2,5 * 286 = 57,2$ (млрд.. грн.), або на 20%

Відповідь: прогнозоване падіння обсягів ВВП у поточному році в абсолютному вимірі складає 28,6 млрд. грн, в відносному вимірі 10%. Прогнозоване падіння обсягів ВВП у прогнозованому році в абсолютному вимірі складає 57,2 млрд. грн, в відносному вимірі 20%.

Задача 10. На валютному ринку на визначену дату склалися такі обмінні курси окремих валют до долара США:

Іноземна валюта	Позначення	Пряме котирування	Непряме котирування
Євро	EUR		0,734
Британський фунт стерлінгів	GBP	1,59	
Японська ієна	JPY	0,013	
Шведська крона	SEK		6,67
Швейцарський франк	CHF		0,9,6
Єгипетський фунт	EGP	0,167	
Бразильський реал	BRL	0,578	
Сінгапурський долар	SGD	0,775	
Угорський форинт	HUF		227,49
Ріал Саудівської Аравії	SAR		3,75
Норвезька крона	NOK		5,68
Українська гривня	UAH		7,98

Необхідно:

- 1) заповнити порожні клітинки таблиці.
- 2) визначити методом крос-курсу такі валютні курси: EUR/GBP; SGD / CHF; NOK /SAR; EGP/ UAH; SEK/ NOK.

Розв'язання:

- 1) Розрахунок невідомих котирувань необхідно здійснити за формулами:

Прямий курс = 1: непрямої курс

Непрямої курс = 1: прямий курс

Отже, таблиця прямого і непрямого котирування буде виглядати так:

Пряме і непряме котирування

Іноземна валюта	Позначення	Пряме котирування	Непряме котирування
Євро	EUR	1,362	0,734
Британський фунт стерлінгів	GBP	1,59	0,629
Японська ієна	JPY	0,013	76,92
Шведська крона	SEK	0,15	6,67
Швейцарський франк	CHF	1,104	0,906
Єгипетський фунт	EGP	0,167	5,99
Бразильський реал	BRL	0,578	1,73
Сінгапурський долар	SGD	0,0775	1,29
Угорський форинт	HUF	0,004	227,49
Ріал Саудівської Аравії	SAR	0,267	3,75
Норвезька крона	NOK	0,176	5,68
Українська гривня	UAH	0,125	7,98

2) Визначаємо крос-курси:

Євро/ Британський фунт стерлінг	EUR/ GBP	$1,362:1,59=0,857$
Сінгапурський долар/ Швейцарський франк	SGD/ CHF	$0,775:1,104 = 0,702$
Норвезька крона/ Ріал Саудівської Аравії	NOK/ SAR	$0,176:0,267 = 0,659$
Єгипетський фунт/ Українська гривня	EGP/ UAH	$0,167:0,125 = 1,336$
Шведська крона / Норвезька крона	SEK/ NOK	$0,15:0,176 = 0,852$

Навчально-методичне видання

Божанова Олена Василівна

ГРОШІ ТА КРЕДИТ

Навчально-методичні рекомендації
та індивідуальні завдання до виконання контрольної роботи

Електронне видання

Експертний висновок склав д-р. екон. наук, проф. Світлана Мушнікова
Зареєстровано НМВ УДУНТ (№ 776 від 06.11.2024)

Комп'ютерна верстка О. В. Божанова

Формат 60x84_{1/16}. Ум. друк. арк. 1,51. Обл.-вид. арк. 0,93.
Зам. № 107

Видавець: Український державний університет науки і технологій
вул. Лазаряна, 2, ауд. 2216, м. Дніпро, 49010.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7709 від 14.12.2022

Адреса видавця та дільниці оперативної поліграфії:
вул. Лазаряна, 2, Дніпро, 49010